22.3.2022

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: TEM2022-00027

VR-Yhtymän kommentit perusmuistioon Rautatieliikenteen valtiontukisuuntaviivat

VR-Yhtymä Oy (VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

Valtiontukisuuntaviivojen uudistuksella on mahdollista tukea rautatieliikenteen kilpailukykyä

Komissio on käynnistänyt julkisen kuulemisen vuodelta 2008 peräisin olevien rautatieyrityksille myönnettäviä valtiontukia koskevien suuntaviivojen tarkistamiseksi. VR pitää suuntaviivojen päivitystä tarpeellisena ottaen huomioon rautatiemarkkinoiden kehityksen sekä erityisesti koronapandemian ennakoitua pidempikestoiset vaikutukset rautatieliikenteeseen.

Tuoreen VR:n tilaaman selvityksen mukaan Suomessa on koronaepidemian aikana tapahtunut merkittävä siirtymä joukkoliikenteestä yksityisautoiluun. Matkustajien paluu julkisen liikenteen pariin edellyttää kattavaa ja houkuttelevaa joukkoliikennetarjontaa. Valtiontukisuuntaviivojen uudistuksella on mahdollista tukea kestävän ja energiatehokkaan rautatieliikenteen kilpailukykyä sekä edistää sektorin toipumista pandemian aiheuttamasta matkustajamäärien romahduksesta.

Suuntaviivojen tarkastelu tulee toteuttaa siten, että sen yhteydessä tuetaan kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategiassa rautatieliikenteelle asetettuja tavoitteita kulkumuoto-osuuden kasvattamisesta sekä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ilmastotavoitteita. Julkisella tuella on varmistettava, että nyt vallitseva kulkumuotosiirtymä ei jää pysyväksi ja että koronaa edeltävää hyvää junamatkustamisen kehitystä ei menetetä lopullisesti.

Uudistuksella tavoitellaan myös menettelytapojen yksinkertaistamista sekä soveltamisalan laajentamista intermodaaleihin kuljetusketjuihin. Kuljetusketjujen osalta fokus tulee kuitenkin pitää nimenomaan kestävissä liikennemuodoissa.

Suomi toteaa kannassaan, että liikenteen yhteensovittamisen perusteella myönnetyt tukitoimet tulisi katsoa yhteismarkkinoille soveltuviksi. Tämäkin edellyttää painotusta kestäviin liikennemuotoihin.

Valtiontuen laajentaminen tavaraliikenteeseen

Suomi ei pidä tarpeellisena valtiotukisuuntaviivojen laajentamista tavaraliikenteeseen. VR:n näkemyksen mukaan tässä yhteydessä tulisi kuitenkin huomioida tilanteet, joissa EU-sääntelystä tai viranomaisvaatimuksista johtuen edellytetään senkaltaisia investointeja, joille ei ole mahdollista saada suoraa liiketoiminnallista takaisinmaksua. Kyseisissä tilanteissa valtiontuilla voi olla

VR-Yhtymä Oy
Postiosoite PL 488, 00101 Helsinki
Käyntiosoite Radiokatu 3, 00240 Helsinki
P. 029 4343
etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi
Y-tunnus 1003521-5

huomattavan suuri merkitys. Tuen pitäisi myös kattaa uuden kaluston hankkiminen, kaluston retrofittaus tai uudistaminen. Esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi EU-tasolla parhaillaan laadittavana oleva sääntely digitaalisten automaattikytkinten käyttöönottamiseksi tavaravaunuissa koko EU:n laajuisesti sekä nykyisen junakulunvalvonnan korvaavaan EU-tasoiseen ERTMS-järjestelmään liittyvä Digiratahanke.

Ratamaksuperiaatteissa on Suomessa edelleen kehitettävää

Rautatieliikenteen kilpailukykyä suhteessa muihin kulkumuotoihin on mahdollista edelleen parantaa Suomessa ratamaksuperiaatteita kehittämällä. Ratamaksun merkitys korostuu erityisesti raskaissa kuljetuksissa, joissa ratamaksu muodostaa suhteessa paljon isomman osa rahdin kokonaishinnastakuin kevyemmissä kuljetuksissa. VR:n tavoitteena on tuoda liikenteeseen yhä painavampia ja pitempiä junia, jolloin kuljetusten energiatehokkuus kasvaa ja kokonaispäästöt vähenevät.

Suomessa sähkövedolle asetettu, dieselvetoa korkeampi ratamaksutaso on EU:n Green Dealin ja ilmastotavoitteiden vastainen linjaus. Sähkövedolle asetettu korkeampi hintataso on ristiriidassa suhteessa ilmastotavoitteisiin ja niihin yhteiskunnallisiin panostuksiin, joita rataverkon sähköistämiseksi erityisesti 2000-luvulla on tehty. Vuonna 2022 sähköveto on edelleen 10 % kalliimpaa kuin dieselveto, mikä heikentää sähkövetoisen rautatielogistiikan kilpailukykyä ja tavaraliikenteen vihreää siirtymää. Tämä epäkohta vaatii edelleen huomiota.

Tuki liikkuvan kaluston hankintaan tai nykyaikaistamiseksi

Suomi esittää näkemyksenään, että tukien kohdistamisen liikkuvan kaluston hankintaan tai nykyaikaistamiseksi tulisi myös jatkossa olla sisämarkkinoille soveltuvaa tukea.

Rautatiet ovat pääomaintensiivinen ala, joka vaatii investointeja operaattoreilta. VR on investoinut viimeisen noin 10 vuoden aikana lähes miljardi euroa omaan kalustoonsa ja investoinnit jatkuvat myös tulevaisuudessa. Kalustoa on suoraan saatavilla ulkomailta Suomeen sekä veto- että vaunukaluston osalta kilpailukykyiseen hintaan. Esimerkiksi muusta Euroopasta poikkeava raideleveys ei ole kalustohankintojen este. Todettakoon lisäksi, että VR Group asettaa jatkossa julkisesti myyntiin kaluston, jolle se on antanut kierrätyspäätöksen. Myyntiin tuodaan tulevina vuosina matkustaja- ja tavaraliikenteen vaunuja sekä vetokalustoa.

Rautatieliikenteen kasvun ja kilpailijoita houkuttelevan toimintaympäristön ensisijainen edellytys on riittävä ratakapasiteetti, joka muodostaa Suomessa rautatiejärjestelmän kehittämisen pullonkaulan, ei kaluston saatavuus.

VR-Yhtymä Oy

Jonna Juslin
johtaja, yhteiskuntasuhteet ja kansainväliset asiat

VR-Yhtymä Oy
Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki
Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki
P. 029 4343
etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi
Y-tunnus 1003521-5